

Repliker och kommentarer

I den här avdelningen välkomnas kommentarer till tidigare bidrag och korta inlägg med ekonomisk politisk anknytning

GÖSTA REHN

Falsk bild av arbetslösheten – i Sverige och i världen

Gliringar om Sveriges låga arbetslöshet – "den är visst inte så mycket lägre än hos andra" – har man på senaste tiden kunnat få höra vid internationella diskussioner i ämnet.

Det där visade sig härstamma från en artikel i *Wall Street Journal* (8/2 1989) under rubriken "Dold arbetslöshet: läxor för svenska socialister". Författare var en svensk akademiker, Sven Rydenfelt. Han "bevisar" där att Sveriges arbetslöshet är 8 procent, inte 1 à 2 procent. Vi skulle därmed, skriver han, vara i nivå med andra västländer som i allmänhet ligger kring den siffran.

Knepet är att "komplettera" den svenska statistiken (dessutom till stor del ovederhäftigt) utan att göra motsvarande justeringar för de länder man säger sig jämföra med.

För att ge intrycket att Sverige tillämpar en särdeles sträng definition på arbetslöshet påpekar Rydenfelt till en början att våra månatliga arbetskraftsundersökningar räknar en person som icke-arbetslös redan om han har arbetat en enda timme under mätveckan. Han nämner naturligtvis inte att det är den internationellt tillämpade definitionen, rekommenderad av ILO för att göra olika länders siffror jämförbara.

GÖSTA REHN är professor emeritus. Han har bl a varit verksam vid Institutet för social forskning, Stockholms universitet.

Icke-sysselsatta personer

I alla länder finns utöver den på så sätt registrerade arbetslösheten en stor grupp icke-sysselsatta personer, studerande, hemmafruar, förtidspensionärer osv. I Sverige är den gruppen 17 procent av befolkningen i åldrarna 16-65 år, i OECD i övrigt är den 30 procent. De flesta bland dessa varken kan eller vill ta arbete, men en del skulle kunna betecknas som dolt arbetslösa. Bland våra 17 procent utanför arbetsmarknaden hittar Rydenfelt 7 procent dolt arbetslösa men han bortser från det mycket större antal som finns bland de 30 procenten icke-aktiva i andra jämförbara länder. Tänkbarheten av dold arbetslöshet i de andra länderna nämner han i förbigående utan att det får påverka resonemanget eller kalkylerna.

Rydenfelts trixande med siffrorna har underlättats av att man i Sverige, mer än på de flesta andra håll, har gått in för att få fram uppgifter om den "dolda arbetslösheten". Det finns emellertid också så mycket uppgifter från andra länder att man genomgående kan konstatera att deras dolda arbetslöshet är betydligt större än i Sverige, vanligen minst dubbelt så stor.

Vi har tex löpande uppgifter om antalet "latent arbetssökande", dvs sådana som vill och kan ta arbete men inte söker aktivt, därför att de tror sig för dagen inte ha någon utsikt att få något jobb som passar dem. Rydenfelt konstaterar att den gruppen är ungefär en procent hos oss. Men han förtiger att de övriga sju länder, för vilka OECD kunnat redovisa liknande

uppgifter (*Employment Outlook 1987*, s 22), alla visar minst dubbelt så hög nivå, i genomsnitt ca 4 procent.

En del av dem som fått förtidspension skulle kunna ta jobb ifall man ansträngde sig mer att hitta något lämpligt. Rydenfelt påstår utan närmare utredning att de är 2 procent i Sverige. Det är välbekant att bortpensionering av äldre arbetare är ett av de mest anlitade "arbetsmarknadspolitiska medlen" ute i världen. Resultatet kan avläsas i OECDs *Employment Outlook 1988* (Chapt 2.2). Det är 13 länder som kunnat redovisas där. Mellan 1967 och 1987 har antalet sysselsatta män i åldergruppen 55-64 år sjunkit med 11 procent i Sverige och USA. I andra länder är nedgången i regel betydligt större. I Storbritannien, Västtyskland och Frankrike minst dubbelt så stor. (För kvinnor är nedgången mindre, i Sverige en ökning.) Den aktuella aktivitetsnivån är samtidigt betydligt högre i Sverige än inom övriga länder, både för den nämnda åldersgruppen och för befolkningen i sin helhet. (Även på *Dagens Nyheter*s ledarsida har man ett par gånger nyligen sett påståendet att våra låga arbetslöshetsprocent hänger ihop med att vi är särskilt duktiga på att lämpa över folk till kategorin "utanför arbetskraften". Det är alltså inte riktigt. De flesta andra är "duktigare".)

Anställningsskydd vanliga

Enligt Rydenfelt kan den svenska lagen om anställningsskydd (jämför påtryckningar från fackföreningarna) beräknas hålla kvar 3 procent av arbetskraften i anställningar som de annars skulle ha avskedats ifrån. Nu är liknande bromsar på avskedanden vanliga även i andra länder. Men i Sverige skulle man – med tanke på de senaste årens höga efterfrågan på arbetskraft – inte stannat arbetslös någon nämnvärd tid efter ett avsked. Det måste Rydenfelt mot all rimlighet anta för att kunna kalla dem dolt arbetslösa.

Bankrutta företag som hålls vid liv med subventioner påstås svara för 1 procent dold arbetslöshet. I själva verket är den borgerliga regeringsperiodens jättesubventioner nu reducerade till praktiskt taget noll (utom för det internationellt no-

toriska jordbruket). Ska vi kalla hälften av Europas bönder "dolt arbetslösa"?

På det här sättet kommer Rydenfelt till sina 8 procent, alltså den nivå som är ungefär medeltalet för övriga länder – om man *inte* justerar deras siffror på samma sätt. Gjorde man det blev skillnaden till Sveriges förmån istället ännu större, såsom jag har visat här.

Han tillägger att man också borde räkna med deltidarbetslösheten hos de deltidarbetare som skulle vilja ha längre arbetstid. Den motsvarar 2 procent heltidsarbetslösa i Sverige säger han. Om man ser efter i AKU finner man lätt att det är hälften så mycket. I den mån man vet något om andra länder så gäller att den ofrivilliga delen av deltidarbetet är större än i Sverige, samtidigt som deltidarbetets totala omfattning är lägre. Där har de potentiella deltidarbetarna mestadels noll i arbetstid.

Sedan är naturligtvis hela tanken, att alla som är i arbete tack vare någon samhällsinsats – subventioner, trygghetslagar – ska betraktas som "egentligen" arbetslösa, alldeles absurd. De har ju faktisk jobb och slipper vara arbetslösa vare sig synligt eller dolt. Det är ändå en viss skillnad.

Ambitiös belysning

Till samma absurda kategori hör också det vanliga pratet, som upprepas av Rydenfelt, om att de som finns i AMS-åtgärder ska betraktas som reellt arbetslösa. Att avskaffa arbetslöshet, t ex med sysselsättningssubventioner för handikappade, eller att förbättra arbetskraftens genom utbildning istället för att låta den försämrans genom deprimerande sysslolöshet på kontantunderstöd (den vanligaste metoden ute i världen) skulle alltså anses suspekt: att "dölja arbetslöshet". Rydenfelt liksom så många andra ansluter sig till denna absurditet i syfte att sänka Sveriges anseende ute i den höga arbetslöshetens länder.

Både den i verklig mening dolda arbetslösheten och de övriga förhållanden på arbetsmarknaden som berörts här och av Rydenfelt ska naturligtvis belysas. Vi gör det i Sverige som sagt mer ambitiöst

än som är vanligt på andra håll. Att använda den informationen som basis för baktaleri mot Sverige – vad ska man kalla sånt?

Att prata i en internationell jämförelse om den svenska arbetsanskaffningen och övrig arbetsmarknadspolitik som ett för-

sök att "dölja den verkliga arbetslösheten", men att bortse från den enorma arbetslöshet (utöver den öppet registrerade, som redan är hög nog) vilken *verkligt döljer sig* i de 30 procenten utanför arbetsmarknaden i övriga industriländer – vad ska man kalla sånt?